

Toelichting bij de Definitietabel habitattypen

De habitattypen worden in de profieltekst gedefinieerd in de paragraaf 'Definitie'. Deze paragraaf bestaat uit een tabel met vegetatietypen, eventueel aangevuld met een toelichtende tekst. Deze tabellen zijn samengebracht in één excel-bestand met de titel 'Definitietabel habitattypen'. Dit bestand kan zelfstandig worden gebruikt, mits onderstaande toelichting daarbij wordt meegenomen.

1. Opbouw en kenmerken van het excel-bestand

In de Definitietabel (excel-bestand) zijn twee werkbladen opgenomen:

- de eerste is gerangschikt op *habitat(sub)typen*, met een afzonderlijke regel per vegetatietype; dit werkblad komt overeen met de afzonderlijke tabellen in het Profielendocument;
- de tweede is gerangschikt op *vegetatietypen*, met een afzonderlijke regel per habitat(sub)type; dit werkblad is bedoeld als determinatietabel bij de interpretatie van vegetatiekarteringen en dergelijke.

De definities bestaan grotendeels uit vegetatietypen, daarnaast komt ook het begrip 'vegetatieloos' voor (zie hieronder voor nadere toelichting). In het algemeen is de tabel zelfstandig te gebruiken, zonder verdere informatie uit het Profielendocument (waarin nog veel meer informatie over de habitattypen staat).

In de kolom 'beperkende criteria' staan echter soms termen die een nadere toelichting behoeven en die wordt hieronder gegeven.

Referentiebronnen

De vegetatietypen zijn afkomstig uit twee bronnen, die dan ook moeten worden geraadpleegd om de inhoud van een vegetatietype te kunnen begrijpen:

1. De Vegetatie van Nederland (Schaminée e.a., 1995-1999)

2. de Catalogus Vegetatietypen van Staatsbosbeheer (<http://www.synbiosys.alterra.nl/sbbcatalogus/>)

Daar waar de tweede bron synoniem is aan de eerste, is alleen de eerste opgenomen. Om de vegetatietypen die alleen door Staatsbosbeheer worden onderscheiden (en die dus aanvullend zijn op De Vegetatie van Nederland) te kunnen herkennen, is aan de code 'SBB' toegevoegd. Deze 'SBB-typen' staan altijd ná die van De Vegetatie van Nederland.

Limitatieve definities

De definitietabel is zó bedoeld dat het een *limitatieve* lijst is van samenstellende vegetatietypen. Alle vegetatietypen van De Vegetatie van Nederland of Staatsbosbeheer die niet zijn opgenomen bij een bepaald habitat(sub)type behoren dus expliciet niet tot dat type.

'Beperkende criteria' en 'alleen in mozaïek'

Daarbij is het ook nog van belang te letten op twee soorten nadere bepalingen, in de kolommen 'beperkende criteria' en 'alleen in mozaïek'. De teksten in deze twee kolommen behoren nadrukkelijk tot de definitie.

In de kolom '*beperkende criteria*' is vermeld in welke gevallen het vegetatietype tot een bepaald habitat(sub)type behoort. Daarbij kan het gaan om bepaalde gebiedskenmerken (kustgebied, buitenduinen, kwelgebied etc., bepaalde bodemtypen), combinaties met bepaalde plantensoorten¹ (aanwezigheid of afwezigheid, dominantie) of namen van habitattypen. De termen die niet voor zichzelf spreken, worden hieronder nader toegelicht.

In de kolom '*alleen in mozaïek*' is vermeld dat het betreffende vegetatietype (of vegetatieloze plek) alleen tot het habitat(sub)type wordt gerekend als het in mozaïek voorkomt met 'zelfstandige vegetatietypen'² van dat habitat(sub)type. Het betreft vegetatietypen die alleen vallen onder de definitie van het habitatype omdat ze ruimtelijk zo nauw zijn verweven met vegetatietypen die wél zelfstandig kwalificeren voor het habitatype, dat ze bij de ruimtelijke omgrenzing van de habitattypen mogen worden meegenomen. Meestal dragen deze 'mozaïektypen' niet veel bij aan de kwaliteit van het habitatype (uitzonderingen zijn met name de zoom- en mantelvegetaties van de bossen: deze mozaïektypen zijn uitdrukkelijk gewenst). De ruimtelijke verwevenheid vergt nog enige toelichting. Het gaat erom dat het mozaïektype (nagenoeg) *omsloten* wordt door één of meer zelfstandige typen of daarmee in een *fijnmazig patroon* voorkomt. Het *naast* elkaar voorkomen is dus onvoldoende³.

¹ De Nederlandse namen worden genoemd, conform de laatste edities van de flora's voor vaatplanten (Heukels' flora van Nederland) en mossen (Beknopte mosflora).

² Een zelfstandig vegetatietype is een vegetatietype dat (met inachtneming van eventuele beperkende criteria) zelfstandig kwalificeert voor het habitatype. Het habitatype is dus al aanwezig als dat ene vegetatietype aanwezig is (hoewel het natuurlijk, vanwege de gewenste ecologische variatie, wél *gewenst* is dat ook andere vegetatietypen aanwezig zijn). Zie ook de alinea over Minimumoppervlak.

³ Bij de gewenste zoom- en struweelvegetaties staat apart vermeld: "of als rand langs...": alleen in deze gevallen is dus ook een rand langs het habitatype relevant. Drie voorbeelden om de toepassing in de andere gevallen mee te illustreren: 1. Een gagelstruweel *ronde* een ven hoort dus niet bij een ven, een gagelstruweel op een eilandje *in* een ven wel. 2. Open zand in een heide- en stuifzandgebied behoort bij de heide (bijv. H4030) als het een zandpad betreft dat nagenoeg omsloten wordt door de heide en behoort bij het stuifzand (H2330) als het omsloten is door bijvoorbeeld buntgrasvegetaties of daarmee in fijnmazig patroon voorkomt. 3. Als de Krabbescheer-associatie alleen in een luwe hoek van een laagveenplas voorkomt, behoort de rest van die plas niet tot het habitatype H3150 (ook al is

Goed / Matig

Bij elk vegetatietype staat een G of een M in de kolom Goed/Matig. Hieruit blijkt of het vegetatietype een goede of matige kwaliteit van het habitat(sub)type vertegenwoordigt. Strikt genomen betreft het hier de *vegetatie*kwaliteit van het habitat(sub)type; soms kan een 'matige' vegetatie wél bijdragen aan een goede kwaliteit voor de *fauna* van het habitat(sub)type. Mede daarom moet dit kwaliteitsbegrip onderscheiden worden van de beoordeling van de kwaliteit van het habitat(sub)type als geheel. De aanduiding G of M is daarvan (slechts) een onderdeel.

2. Minimumoppervlak

Voor het vaststellen van de aanwezigheid van een vegetatietype moet doorgaans een vegetatieopname worden gemaakt (zie hiervoor deel 1 van De Vegetatie van Nederland; er zijn hulpmiddelen beschikbaar voor de identificatie, zoals het programma Associa). Zo'n opname heeft een in de praktijk gehanteerde minimummaat die varieert van 0,1 tot 200 vierkante meter (afhankelijk van de structuurkenmerken van de vegetatie⁴).

Om te kunnen concluderen tot een habitat(sub)type is het echter niet voldoende om een *opname* te hebben van een in de definitietabel genoemd vegetatietype. Er zal ook moeten worden voldaan aan het *minimumoppervlak* dat per habitat(sub)type - als geheel - is vastgesteld. Dat minimumoppervlak is iets groter dan het oppervlak van een opname. In de profielen zijn de volgende minimumoppervlakken opgenomen:

- de standaard is 100 m² (= 1 are)
- voor H6110 en H7220 geldt 10 m² (= 0,1 are)
- voor bossen (H2180, H9110 t/m H91F0) geldt 1.000 m² (= 0,1 hectare)⁵

3. Definiëring van geografische termen

In de kolom 'beperkende criteria' komt een aantal geografische termen voor, die als volgt zijn gedefinieerd:

a) *Fysisch-Geografische Regio's* zoals Getijdengebied, Duinen, Hogere zandgronden, Heuvelland: de term wordt met een hoofdletter geschreven en voorafgegaan door de afkorting FGR. De definitie daarvan is overeenkomstig de FGR-kaart (gis-bestand Ministerie LNV/Directie Kennis, ook raadpleegbaar via Alterra-website). Hoewel er overlap is, betreffen deze termen dus niet de landschappen van het Doelendocument.

b) *kustgebied*:

Er is gekozen voor de term kustgebied indien een kust- of duintype ook binnendijs of buiten de duinen wordt toegepast⁶. Onder kustgebied wordt verstaan:

1. de complete FGR's Noordzee en Getijdengebied,
2. zilte gebieden die zijn ontstaan onder invloed van zout of brak grond- en/of oppervlaktewater,
3. de complete FGR Duinen,
4. gebieden waar op natuurlijke wijze zeezand is afgezet.

Bij 2. gaat het om binnendijsse zand-, klei- of veengebieden waar via fossiel zout of via inlaat van zout water typen voorkomen die qua biodiversiteit sterk lijken op (onderdelen van) kwelders. Hieronder vallen nadrukkelijk niet de bermen van autowegen waar, door oppervlakkige afstroom van water met strooizout, zilte vegetaties zijn ontstaan.

Bij 4. gaat het vooral om voormalige zandplaten die nu onderdeel uitmaken van de FGR Afgesloten zeearmen en waarop zich ecosystemen hebben ontwikkeld die qua biodiversiteit sterk lijken op duin-graslanden en -valleien. Hieronder vallen nadrukkelijk niet de opgespoten terreinen van havens en industrieterreinen (waar zich eveneens dit soort ecosystemen kunnen vestigen).

c) *binnendijs en buitendijs*: deze termen worden alleen in het kustgebied gebruikt. Buitendijs is FGR Duinen + Getijdengebied (omdat daar rechtstreekse invloed van het getij is) en binnendijs is FGR Laagveengebied, FGR Zeekleigebied en FGR Afgesloten Zeearmen.

d) *buitenduinen*: bestaat uit de zeereep (dat is: de buitenste duinregel) en het, door macroparabolen gekarakteriseerde, zeeduin.⁷

---

het hydrologisch één samenhangend geheel) - er is immers sprake van een zonerings (wel en niet begroeide zones) en geen onderlinge verweving.

⁴ Voor mosbegroeiingen is 0,1 m² vaak al voldoende, voor bossen kan 200 m² nodig zijn (graslanden en heides zijn intermediair).

⁵ Dit is conform de Boswet.

⁶ Dat is alleen gebeurd voor typen die kenmerkend zijn voor getijdengebieden en duinen (daarom niet toegepast voor H2180 en H2190_A en -D, die zich onvoldoende onderscheiden van binnenlandse ecosystemen om in het binnenlandse kustgebied als duinhabitat te worden toegekend).

⁷ Landinwaarts worden de buitenduinen begrensd door de middenduinen. Deze zone kan soms wel 2 km breed zijn, maar is gemiddeld 500 tot 1.000 m breed. Het omvat niet alleen het door H. Doing omschreven 'Helmlandschap', maar vooral het 'Dauwbraamlandschap', bestaande uit onder andere helmduinen, droge duingraslanden en natte duinvalleien. De zone kan, als gevolg van het verschuiven van loopduinen, in de tijd wisselend van omvang zijn.

4. Vegetatieloze plekken

Onder 'Vegetatieloos' wordt verstaan: plekken binnen een voorkomen van een habitatype waar de bodem of het water niet is begroeid met een vegetatie die bestaat uit vaatplanten, mossen, korstmossen en/of kranswieren. Hieronder vallen ook plekken die wél zijn begroeid met algen en mariene wieren.

In de tabel is het alleen expliciet genoemd bij habitatypen waar zulke plekken voorkomen op een schaal groter dan die van een vegetatieopname, mits die plekken van nature onderdeel uitmaken van het habitatype. Dat doet zich met name voor bij alle wateren (waar de vegetaties vaak door de jaren heen een wisselende plek innemen) en bij typen die - geheel of ten dele - een pionierkarakter hebben.

5. Bermen en dijktraluds, kunstmatige substraten, wateren

5.1 Bermen en dijktraluds

Bermen zijn in beginsel *niet* uitgesloten als standplaats van habitatypen. Als ter plekke aan de vegetatiekundige definitie wordt voldaan, is het het habitatype. Het blijkt dat bijvoorbeeld H2130 in bermen voorkomt, maar ook H4030, (mogelijk) H6230, H6430 en H6510.

In één geval geeft de Europese Manual aanleiding om bermen wél uit te sluiten, namelijk bij H6510.

Dijktraluds worden hiermee niet uitgesloten voorzover ze als vlak (of als onderdeel van een vlak) op de topografische kaart 1:25.000 staan (dat is: vanaf 6 meter breed, maar in de praktijk meestal 20 meter breed).

5.2 Kunstmatige substraten

Sommige vegetatietypen kunnen ook voorkomen op kunstmatige substraten. Indien de bodems (incl. onderwaterbodems) bestaan uit door de mens aangebrachte harde substraten, zoals basaltstenen, stortstenen of beton, is echter het habitatype ter plekke *niet* aanwezig.

De volgende situaties zijn dus van de definities uitgesloten (niet-limitatief lijstje): basaltoevers in de randen van H1110, H1130 en H1160; basalt- of stortsteeneovers en kribben met H1310, H2110, H3270, H6430 en H91E0_A.

Het enkele feit dat iets een berm, een dijktralud of een opgespoten terrein is, is dus geen reden om te spreken van een 'kunstmatig substraat', ook al heeft de mens het substraat ter plekke aangebracht. Door de definitie van 'kustgebied' is overigens wel uitgesloten dat een aantal habitatypen van het kustgebied kunnen worden toegepast op opgesloten terreinen in het binnenland; dit geldt specifiek voor die habitatypen. Situaties waarin zich een natuurlijk substraat heeft gevormd bovenop een kunstmatig hard substraat, zoals duinen met een asfalt- of basaltkern (ontstaan door overstuiving van een kunstmatige zeekering), zijn evenmin uitgesloten. In deze gevallen wordt de bodem inmiddels niet meer gevormd door het kunstmatige harde substraat.

5.3 Lijnvormige wateren, beken, riviertjes, nevengeulen, vlakvormige wateren

Bij een aantal habitatypen maakt het uit of een vegetatietype voorkomt in (H3110, H3130, H3150, H3260) of langs (H3270, H6120) een lijnvormig of een vlakvormig water.

Lijnvormige wateren zijn met name beken, rivieren, meestromende nevengeulen, kreken, sloten, vaarten en kanalen. Het gaat dus altijd om wateren die minimaal in een deel van het jaar stromend water bevatten.

Vlakvormige wateren zijn met name poelen, vennen, strangen, petgaten en meren.

Onder de beken en rivieren (H3260) worden ook verstaan de (meer of minder) genormaliseerde / gekanaliseerde of zelfs gegraven vormen van rivieren, riviertjes en beken.

Het begrip '*riviertje*' wordt als volgt gedefinieerd: een riviertje is een stromend water dat de verbinding vormt tussen de benedenloop van een beek enerzijds en een grote rivier anderzijds; de breedte is 10 tot 30 meter. Het betreft met name Roer, Niers, Dinkel en Overijsselse Vecht.

Het begrip '*rivier*' heeft betrekking op grote stromende, zoete wateren die breder zijn dan riviertjes. Dit betreft in de FGR Rivierengebied: Boven-Rijn / Bijlandsch Kanaal, Pannerdensch Kanaal, IJssel / Kattendiep / Keteldiep, Nederrijn / Lek, Waal, Afgedamde Maas, Maas (incl. 'Grensmaas') / Bergsche Maas. Daarnaast betreft het rivieren die buiten de FGR Rivierengebied voorkomen, de zogenoemde 'benedenrivieren'⁸:

Zwarte water, Lek, Nieuwe Maas / Nieuwe Waterweg, Noord, Oude Maas, Spui, Boven-Merwede / Beneden-Merwede, Nieuwe Merwede, Dordtsche Kil, Bergsche Maas / Amer (FGR Zeekleigebied), Hollandsch Diep en Haringvliet (FGR Afgesloten Zeearmen).

6. Toelichtingen voor afzonderlijke habitatypen

H1130: verlengde van een rivier

Bij de beperkende criteria is sprake van "mits gelegen in het verlengde van een rivier waarvan het water een sterke en continue invloed op het habitatype heeft". In het geval van het Eems-Dollard-gebied strekt deze

⁸ Zie Besluit Rijksvivieren 2008 en 'Achtergronddocument HR 2006 voor de Benedenrivieren'.

invloed zich (stroomafwaarts) uit tot de grens met de FGR Noordzee, maar in het geval van de Westerschelde strekt deze zich binnen de FGR Getijdengebied uit tot de lijn Vlissingen-Breskens. De stroomopwaartse grens wordt bepaald door de grens van de FGR Getijdengebied.

H1160: inham met gedempt getij, geen sterke invloed van rivierwater

Bij de beperkende criteria is sprake van "mits in een inham met gedempt getij en geen sterke invloed van rivierwater". Dit is een omschrijving van de situatie die zich (thans) alleen bevindt in de Oosterschelde. Met 'inham' wordt bedoeld dat het om een zeearm gaat met één in- en uistroomopening voor het zeewater. Met gedempt getij wordt het getij aangeduid zoals dat gedempt wordt door de stormvloedkering. En met 'geen sterke invloed van rivierwater' wordt bedoeld dat er weliswaar rivierwater in het gebied kan stromen, maar dat dit veel minder invloed uitoefend op het ecosysteem dan het geval is bij Estuaria (H3130).

H2180: exoten

Het habitatype is, vanwege het vereiste natuurlijke of half-natuurlijke karakter, beperkt tot bossen waarin de boomlaag gedomineerd wordt door inheemse of ingeburgerde loofboomsoorten⁹.

H2190: mits in vochtige duinvalleien

Onder de beperkende criteria van subtype A en D wordt met "mits in vochtige duinvalleien" het volgende bedoeld.

Het habitatype is, voor wat betreft de subtypen A en D, beperkt tot (min of meer natuurlijke) laagten in de FGR Duinen. Deze laagten zijn spontaan ontstaan of door de mens gegraven of vergraven. In het laatste geval behoren alleen die laagten tot de subtypen A en D van het habitatype die op een vergelijkbare wijze functioneren als de spontaan ontstane laagten¹⁰.

H3130 en H3140: (niet) in vochtige duinvalleien

Onder de beperkende criteria wordt met "mits niet in vochtige duinvalleien" respectievelijk "mits in vochtige duinvalleien" het volgende bedoeld.

- mits niet in vochtige duinvalleien: hiermee worden locaties uitgezonderd die voldoen aan de definitie van habitatype Vochtige duinvalleien (H2190).
- mits in vochtige duinvalleien: hiermee worden locaties bedoeld die voldoen aan de definitie van habitatype Vochtige duinvalleien (H2190).

H3160: mits in vennen

Onder de beperkende criteria wordt met "mits in vennen" het volgende bedoeld.

Het habitatype is beperkt tot vlakvormige wateren in de FGR Hogere zandgronden. Deze wateren zijn spontaan ontstaan¹¹ of zijn ontstaan door uitgraven van heideveentjes¹².

H4010: zonder hoogveen

Onder de beperkende criteria wordt met "zonder hoogveen" het volgende bedoeld.

Hiermee worden locaties uitgezonderd die voldoen aan de definitie van habitatype Actieve hoogvenen (H7110) of Herstellende hoogvenen (H7120).

H7110_A: hoogveenlandschap, acrotelm

Onder de beperkende criteria wordt met "mits het onderdeel van een hoogveenlandschap is en een acrotelm aanwezig is" het volgende bedoeld.

Het habitatype is beperkt tot locaties waar hoogveenvorming heeft plaatsgevonden op landschapsschaal (ook al is de locatie actueel door degradatie van de omgeving kleiner geworden). De toplaag bestaat uit een begroeiing die voor minstens 70% bestaat uit de Associatie van Gewone dophei en Veenmos, aangevuld met overige hoogveenvegetaties (zie tabel) waarin pleksgewijs natuurlijke veenafbraak in kan plaatsvinden,

⁹ Hiermee worden, naast alle naaldbomen, loofbomen uitgesloten die pas na 1900 in Nederland zijn geïntroduceerd ('exoten'). Het betreft boomsoorten die *niet* vermeld staan in de bijlagen van het Basisrapport Rode Lijst Vaatplanten. Bossen met een boomlaag die wordt gedomineerd door *ingeburgerde* (al of niet aangeplante) loofboomsoorten als Gewone esdoorn, Grauwe abeel, Noorse esdoorn, Robinia en Witte abeel kunnen dus, indien wordt voldaan aan de criteria uit de definitietabel, *wel* tot het habitatype worden gerekend.

¹⁰ Dat functioneren moet per geval worden beoordeeld, met name bij vergraven natuurlijke valleien en bij verondiepte infiltratiekanalen. Sloten en onnatuurlijk diepe kanalen kunnen nooit tot het habitatype behoren.

¹¹ Hiermee worden bijvoorbeeld gegraven poelen uitgesloten. Spontaan ontstane wateren in hoogveenlandschappen behoren tot H7110_A en (voorzover begroeid) tot H7120.

¹² In heideveentjes kan de situaties ontstaan dat een gedeelte vegetatiekundig voldoet aan de definitie van H3160 (bijvoorbeeld doordat slechts een deel is uitgeveend of dat slechts een deel verregaand is verland). Indien dat deel in mozaïek voorkomt met vegetaties van H7110_B, dan wordt het hele heideveentje tot H7110_B gerekend. Wanneer beide echter gezoneerd naast elkaar (dus niet in mozaïek) voorkomen, dan is in dat heideveentje sprake van zowel H3160 als H7110_B.

en een zuurstofhoudende en goed waterdoorlatende 'bodem' van levende veenmossen en nagenoeg onvergane dode veenmossen (bovenop een acrotelm die bestaat uit vergane veenmossen), met een waterbergingscoëfficiënt van 0,3-0,8 en een stabiele waterhuishouding die (in hoge mate) onafhankelijk is van de omgeving¹³, waarbij de oppervlakkige waterafvoer wordt gereguleerd (vasthouden bij droogte, lozen bij natte omstandigheden) en het oppervlak krimpt en zwelt.

H7110_B: hoogveenlandschap, acrotelm, vergelijkbaar hoogveenvormend proces

Onder de beperkende criteria wordt met "mits niet in een hoogveenlandschap en mits een acrotelm aanwezig is of een vergelijkbaar hoogveenvormend proces" het volgende bedoeld.

Het habitatype is beperkt tot locaties waar in laagten of op hellingen in de FGR Hogere zandgronden hoogveenvorming heeft plaatsgevonden op kleine schaal (waardoor een lensvorm en een lagg-zone ontbreekt). De locatie is een hydrologisch samenhangende eenheid met een acrotelm (zie bij subtype A) of met een zodanige drijftilvorming dat hetzelfde resultaat wordt bereikt. Dit is wat onder de beperkende criteria in de vegetatietabel wordt aangeduid met: "mits niet in een hoogveenlandschap en mits een acrotelm aanwezig is of een vergelijkbaar hoogveenvormend proces".

H7120: herstellend hoogveen

Onder de beperkende criteria wordt met "mits in herstellend hoogveen" het volgende bedoeld (overgenomen uit de profieltekst).

Omdat in vergraven en verdroogde hoogveenlandschappen het onderscheid tussen de habitattypen actieve hoogvenen, herstellende hoogvenen en habitattypen van het zandlandschap (onder andere vochtige en droge heide, vennen en hoogveenbossen) niet voor zichzelf spreekt, is het belangrijk om per gebied het volgende stappenschema te doorlopen.

1. zijn er plekken die voldoen aan de *eisen voor H7110_A* volgens de definitie van de betreffende profieltekst? Zo ja: dan zijn die plekken H7110_A, voor het overige: door naar 2.
2.
  - a) bestaat de bodem uit *vliet- en/of vlierveengronden*, dan is het H7120 voorzover er vegetaties uit de definitie op voorkomen¹⁴
  - b) bestaat de bodem uit andere bodemtypen of betreft het open water, dan is het H7120 als er H7120-vegetaties van *goede* kwaliteit voorkomen; zo niet: door naar 3.
3.
  - a) Indien er H7120-vegetaties van *matige* kwaliteit voorkomen, dan is het H7120 wanneer er potenties zijn voor het bereiken van goede kwaliteit (= 'hoogveenherstel') binnen dertig jaar; zo niet, dan kunnen deze locaties mogelijk nog voldoen aan de definities van verwante habitattypen (zoals H3160, H4010_A en H91D0).
  - b) Indien er geen H7120-vegetaties voorkomen, dan kunnen deze locaties mogelijk nog voldoen aan de definities van andere habitattypen (zoals H4030, H6230, H7150 en H7210).

Het enige aspect dat niet uit kaarten is af te lezen, is de potentie voor hoogveenherstel op plekken *zonder* veenbodem waar actueel alleen vegetaties van *matige* kwaliteit voorkomen. Hiervoor is een deskundigenoordeel noodzakelijk, liefst ondersteund door ecohydrologisch onderzoek.

In het heidelandschap komen soms ook voormalige hoogveentjes voor, die actueel niet meer voldoen aan de definitie van H7110_B. Deze worden niet gerekend tot H7120, vooral omdat het vaak heel moeilijk is te achterhalen of er in het verleden sprake is geweest van een hoogveentje. De actuele situatie voldoet in het algemeen wel aan de definitie van H3160 of H4010_A. Op plekken met mogelijkheden voor herstel (of ontwikkeling) van H7110_B kan worden gekozen voor een 'complementair doel' in het aanwijzingsbesluit. Waar bossen aanwezig zijn op de (in het verleden) verdroogde hoogveenbodem, vallen deze eveneens binnen de definitie van habitatype H7120. Bossen aan de rand van hoogvenen, dat wil zeggen: als ze voorkomen op zand, worden gerekend tot habitatype 91D0, tenzij op de betreffende locatie herstel naar levend hoogveen mogelijk is.

Soms liggen kleine restanten levend of nagenoeg onaangetast hoogveen midden in de herstellende hoogvenen van habitatype H7120. Die levende hoogveenrestanten worden gerekend tot habitatype H7110, subtype A.

H7140_A: niet in vennen

¹³ Vanwege deze eis mag de betreffende plek niet beperkt zijn tot een verlande veenput.

¹⁴ N.B.: onder vlietveen- (V0) en vlierveengronden (Vp en Vs) valt ook de Associatie van veengronden in ontginning (AVo) en bij uitzondering ook andere associaties (zoals de Associatie stuifzandgronden, waarbinnen gedeelten met de genoemde veengronden kunnen voorkomen). In kleinschaliger gebieden moet de Bodemkaart van Nederland dus met enige omzichtigheid worden gebruikt.

In de definitie staat bij SBB-09B2a "niet in vennen". Hiermee worden locaties uitgezonderd die voldoen aan de definitie van habitatype Zure vennen (H3160).

H7150: niet in hoogveen

Onder de beperkende criteria wordt met "niet in hoogveen" het volgende bedoeld.

Hiermee worden locaties uitgezonderd die voldoen aan de definitie van habitatype Actieve hoogvenen (H7110) of Herstellende hoogvenen (H7120).

H6430: niet-algemene plantensoort van zoom of ruigte

Bij de goede vormen van de drie subtypen van H6430 is sprake van de eis dat minstens één niet-algemene plantensoort van zoom of ruigte aanwezig moet zijn.

Onder 'niet-algemeen' wordt verstaan: alle soorten die in bijlage 1 van het rapport 'Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst' (Van der Meijden e.a., 2000; Gorteria 26-4) niet behoren tot de klasse algemeen (a). Daartoe behoren dus de vrij zeldzame (z), zeldzame (zz), zeer zeldzame (zzz) en - eventueel teruggekeerde - afwezige (x) soorten.

'Van zoom of ruigte' moet gelezen worden als: niet kenmerkend voor een aangrenzend of in de successie voorafgaand begroeiingstype, zoals watervegetatie, grasland of bos. In het algemeen zullen soorten van zoom en ruigte behoren tot de in de Heukels' Flora van Nederland onder 'Eco:...' genoemde ecologische groepen zR20 t/m R68, maar daar hoeven ze niet toe beperkt te zijn.

H9120 en H9190: oude bossen en oude bosgroeiplaatsen

Bij enkele bostypen is sprake van "een bosgroeiplaats ouder dan 1850" en "een minimaal honderdjarige bosopstand".

Het bepalen of iets een bosgroeiplaats is die ouder is dan 1850, moet gebruik worden gemaakt van de topgrafische kaart van 1850 (feitelijk betreft het kaarten uit 1838-1859). Voorzover het bos ook al op die kaart staat, mag ervan worden uitgegaan dat het bos aan de definitie voldoet. Naar verwachting zullen de bossen die op de kaart van 1850 voorkomen, in 2009 in een GIS-bestand digitaal ter beschikking komen.

Een minimaal honderdjarige bosopstand is een bos waarvan de boomlaag wordt gedomineerd door bomen die minimaal honderd jaar oud zijn.

H91E0: alluviale bodem en onder invloed van beek of rivier

Bij H91E0 staat als beperkende criteria "op alluviale bodem" en "onder invloed van beek of rivier".

Met alluviale bodem wordt bedoeld: een bodem die is gevormd op afzettingen van een beek of rivier (zie daarvoor ook paragraaf 5.3).

Met "onder invloed van beek of rivier" worden één of meer van de volgende processen bedoeld:

- overstroming door beek- of rivierwater
- opkwellend water vanuit beek of rivier
- beïnvloeding van de grondwaterspiegel, ook al wordt die grondwaterspiegel voornamelijk bepaald door toestroom van water uit hogere gronden; het is dus niet nodig dat de beek- of rivierkwel de grondwaterspiegel *geheel* bepaalt; er mag van worden uitgegaan dat van de bedoelde invloed altijd sprake is in situaties waar in beekdalen de bodem bestaat uit jonge kleigronden zoals gedefinieerd door Kemmers en De Waal (zie p. 38 in rapport 667 van het StaringCentrum).

[Dick Bal, ministerie van LNV / programmadirectie Natura 2000; 24 maart 2009]